

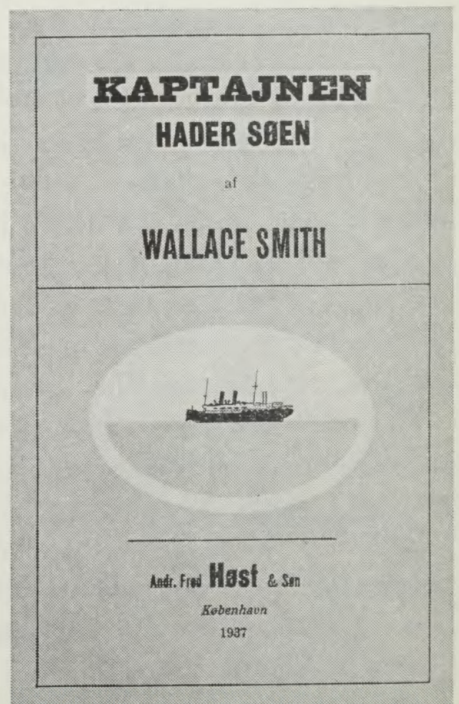
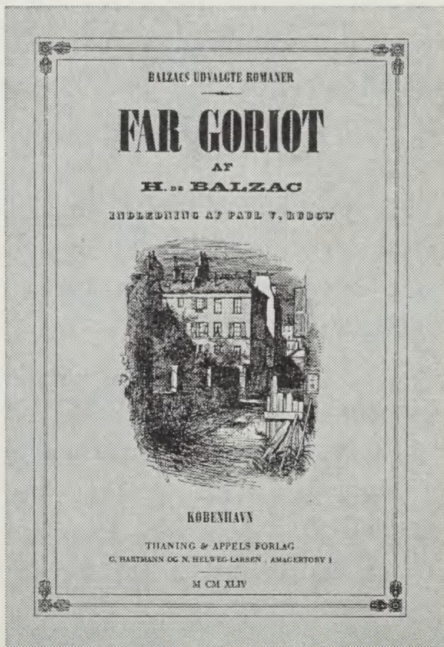
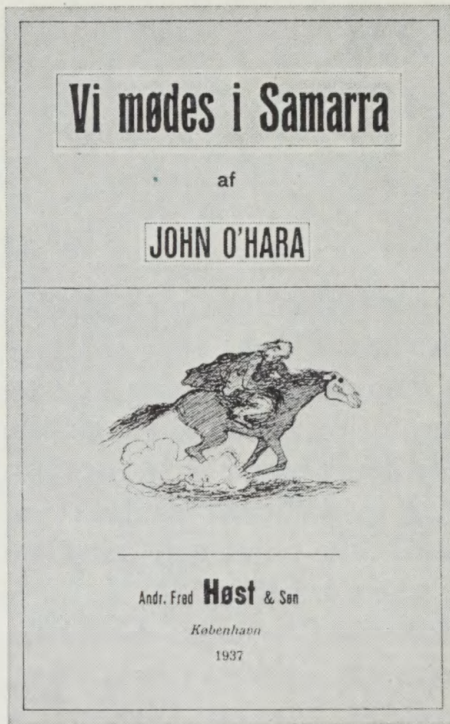
IB ANDERSEN SOM BOGILLUSTRATOR

Af Godfred Hartmann

Ib Andersen begyndte allerede i 1931 at beskæftige sig med bogarbejde, og hans sidste, tegnet året inden hans alt for tidlige død, blev illustrationer og omslag til vennen Frank Jægers »Naive Rejser«. Det er altså ikke for meget sagt, at han hele livet har viet store dele af sit grafiske talent til bogarbejde, og der er næppe et år, hvor han ikke har været virksom for vore forlag, og skulle der mangle et enkelt i rækken, har han sikkert været på rejse for at gøre minutøse studier til de store opgaver, han i de senere år påtog sig.

Ser man listen over hans arbejder, kan man ikke undgå at blive imponeret – både over hans flid og over spændvidden i hans talent. Men trods de stærkt varierede opgaver har de udførte arbejder alle et fællestræk: samspillet mellem en udsøgt typografi og illustration er altid nøje afstemt. I sit minutøse og ofte tidkrævende arbejde gik han aldrig på akkord, og han blev ofte ved med arbejdet – ofte under lup – hvor mange for længst havde stillet sig tilfreds. Han kunne næsten virke skånselsløs mod sig selv – og krævede forståeligt nok nøjagtig den samme indstilling hos forlæggeren. Af egen erfaring ved jeg, at man hverken diskuterede tid eller udgifter med ham. Det var, som om det ikke faldt én ind. Hvad der skulle til – skulle til – og hændte det, at utålmodigheden sagte listede sig ind i én, glemte man det, når man stod med det færdige resultat i hånden.

Hans venskab fra ungdommen med Gunnar Biilmann-Petersen har utvivlsomt haft stor betydning for ham. Begge havde de udført merkantil grafik, ofte stærkt påvirket af angelsaksisk typografi såvel i skriftvalg som i farver, hvad der præger alle hans omslag – og fandtes skrifterne ikke i sættekassen, tegnede han dem selv. Den lidt lave Egyptienne, der ofte blev anvendt på hans omslag, skyldes ingen andre end ham selv.

Måske var de første omslag mere skitseagtige end dem fra de senere år, og dog er de alle præget af en stram og avet typografi. Frisk i erindringen står således hans tidlige omslag til John O'Haras og Wallace Smiths små romaner, måske særlig fordi den enkle virkning blev accentueret ved en sort vignet i en engelsk elipse. Fra samme år (1937) Ernest Hemingways »At have eller ikke have« i et lignende slankt format, hvor kompasrosen, som han senere benyttede, så aldeles stjæler billedet fra New Yorks skyline.

Men kan de første fra 30'erne virke mere henkastede, blev de senere strammere i opbygningen, og ofte er den dekorative virkning understreget af en rig, næsten overdådig, typografi. I hans omslag til Henrik V. Ringsteds London-bøger er den typografiske virkning langt mere dominerende end vignetten af det engelske bord, som gentleman'en lige har forladt. Det samme gælder hans række af omslag til Balzacs store romaner, hvor han i alvor gerne havde taget Thaning & Appels telefonnummer med i forbindelse med forlagnavnet. Skriften på disse omslag skyldes dels ham selv – dels Anton M. Jensens Bogtrykkeri, som havde de skrifter, der skulle bruges. Men i begge tilfælde har hans skriftvalg været stærkt inspireret af engelsk og fransk typografi fra 1800-tallet. Men tegnede han ikke selv, var han altid fuldt fortrolig med, hvilke skrifter de københavnske bogtrykkerier lå inde med, og han vidste at benytte sig deraf. Ikke en besværlig kunde, men en bogkunstner, som man gerne arbejdede sammen med, selv om det så også kunne blive langt over lukketid.

Der skulle gå nogle år, før Ib Andersen påtog sig de store illustrationsopgaver. I det hele taget hørte han ikke til den gruppe af bogkunstnere, hvor forlæggeren gjorde sin bestilling. Han bestemte selv gerne, hvad han ville illustrere, og mere end én gang sagde han nej, fordi han nøjagtig vidste, hvad der fristede ham. Følte han sig usikker over for teksten, afslog han uden at inkludere sig på diskussion.

Måske kan det undre, at han selv betragtede illustrationerne til Euclides da Cunha »Oprøret på højsletten« (1948) som noget væsentligt i sin produktion. Emnet syntes ellers så fjernt fra det, som

EUCLYDES DA GUNHA

OPRØRET

PAA

HØJSLETEN

**BRASILIENS NATIONALE
EPOS**

OVERSAT FRA PORTUGISISK

KØBENHAVN

WESTERMANN

1948

rent umiddelbart var hans felt. Vi er alle fortrolige med hans kunst, når den som et lyrisk akkompagnement følger den danske litteraturs dybtføjte kærlighed til dansk natur. I små pennetegninger, som regel fra Nordsjælland eller de jyske åløb, viderefører han traditionen fra Lundbye og P. C. Skovgaard uden derfor på mindste måde at sætte sit eget særpræg over styr.

Men heller ikke Brasiliens flammende sol var ukendt for ham. Sin ældre bror, der havde sit arbejde derude, besøgte han flere gange, og hans besøg i San Paulo kom til at præge hans kunst. Han aftegnede storbyen med skarpe gavle og med tekstmættede reklamer på solbelyste flader. I disse tidlige tegninger flimrer disen over eksotiske landskaber og peger frem mod de langt senere tegninger fra de tidligere danske kolonier – De vestindiske Øer – Guldkysten og Trankebar.

Som allerede nævnt illustrerede Ib Andersen langt fra i flæng. Han vidste nøjagtig, hvad han havde lyst til at gå i gang med. Som Weyse satte Ingemanns morgen- og aftensange i musik, skulle Ib Andersen hundrede år senere finde nøjagtig den samme tone, og den blev genoplivet i Paludans strejftog i den nordsjællandske natur. Illustrationerne er ofte holdt i det lille format, hvor de små vignetter nøje er afstemt med typografien. En undtagelse er hans store lavede tegninger fra Tibirke Bakker, hvor de tonemættede landskabskildringer i tværformat fylder siderne ud og er ganske uafhængige af typografien på den modstående side.

Et hovedværk i dansk bogkunst så dagens lys, da han i 1943 udsendte Izaak Walton's »Den fuldendte fisker«, der helt igennem er præget af hans tilrettelægning. Her er ikke blot tale om et akkompagnement til den klassiske engelske tekst. Selv om påvirkningen fra Thomas Bewick er åbenlys, har han med »Fiskeren« skabt et originalt arbejde, der viser ham som den minutiøse tilrettelægger, og som har stillet krav til Bianco Lunos Bogtrykkeri. Navnlig kan omslaget – hvis typografi går igen i titelbladet – med sin rigdom af typer lede tanken hen på de føromtalt omslag til Balzacs store romaner. Men vignetterne, der næsten kan have en træsnitagtig karakter, røber med

DEN
FULDKOMNE
FISKER

THE
COMPLEAT
ANGLER

IZAAK WALTON
AND
CHARLES
COTTON

LYSTFISKERIFORENINGEN KØBENHAVN

I ANLEDNING AF IZAAK WALTONS 350 AARS FØDSELSDAG

DEN 9. AUGUST 1943

DEN FULDKOMNE FISKER

THE COMPLEAT ANGLER

OR

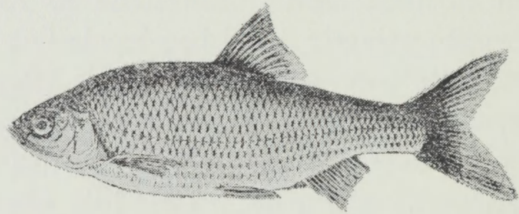
THE CONTEMPLATIVE MAN'S RECREATION

BY

IZAAK WALTON

AND

CHARLES COTTON

OVERSÆTTELSE VED JOHANNE KASTOR HANSEN
DIGTENE OVERSAT AF OTTO GELSTED
ILLUSTRERET AF IB ANDERSEN
FORORD VED POUL HAUTON

MARTINS FORLAG

1943

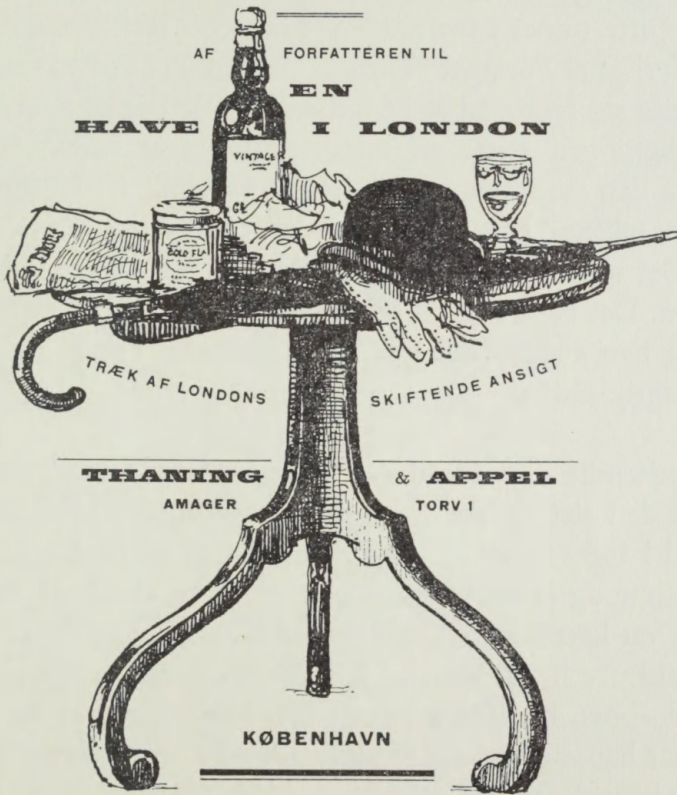
al tydelighed hans enestående evne til at leve sig ind i emnet. Som passioneret lystfisker i de jyske åløb er han fortrolig med gentleman'ens lediggang i naturen. Glæden over et afslappet tidsfordriv er bredt ud i græsset. Vi aner, at kurven i det grønne indeholder mere end fluer og orme.

HENRIK V. RINGSTED

LONDON - MOŠAIK

AF FORFATTEREN TIL
EN
HAVE I LONDON

1957

Hans største opgave »Vore gamle tropekolonier« (1952–53) har sikkert krævet nok så meget, og skade at uoverensstemmelser med forlæggeren skulle kaste sin skygge over hans imponerende indsats. I 1946 rejste han og hustruen til Vestindien – udsendt af Westermanns Forlag – og året efter til Guldkysten for endelig i 1948 at slutte af i Trankebar og Serampore. Resultatet af disse lange rejser i tropernes varme blev et gennemillustreret værk, hvor navnlig hans arkitekturtegninger og opmålingerne af plantageejendommene vakte den største opmærksomhed. Med videnskabsmandens nidkærhed og arkitektens nøjagtighed kom et helt nyt stof til offentlighedens kundskab. Planter og dyr blev nøje beskrevet på stedet, og hans akvareller af huse – ofte ruiner i forfald – var langt fra løst henkastede skitser, ikke underligt at Forlaget »Forum« næsten 25 år efter værkets fremkomst følte sig fristet til at genudsende disse opmålinger. Det er arkitekturtegninger – når arkitekturtegninger er bedst. Så uendelig fjernt fra den store mappe fra Irland, udsendt i 1967 og hvor han selv skrev teksten. Det er rekreationen efter at en krævende opgave er løst. Det romantiske ved den fattige grønne ø havde altid et godt tag i ham. Det frønnede og forvitrede fik i ham en opmærksom tilskuer, og han gengav det sete uden forlorent føleri. Sådan ser der ud! Nøjagtig sådan.

I 1971 udsendte Nyt Nordisk Forlag en bog i kvartformat. »Skitser« hed den slet og ret. Kun en indviet kreds vidste, at der efter hans død i 1969 forelå et spinkelt udkast til en påtænkt antologi af danske digte og lyrisk prosa. Skade at bogen aldrig så dagens lys – men den var kørt fast, vel navnlig fordi Ib Andersen ikke havde lyst til at illustrere hvad som helst. Blicher og Aarestrup og Christian Winther – men hvorfor alt det andet? Og dog – H. C. Andersen. Måske var han allermest opfyldt af »Vinden fortæller om Valdemar Daae og hans døtre«.

Bogen blev en torso, men hans skitsebøger, hvor forarbejderne lå godt gemt, er noget af det ypperste, han har lavet. Det er dansk ind til marven, og når alt kommer til alt var det den dybeste hemmelighed i Ib Andersens kunst.

Vindem fortæller om Valdemar Lars og
 hans Bøtte
 af N. C. Andersen

Naar Vindem løber hen om Græsset, da bræver
 det sig som et Vand, løber den hen om Kornet,
 da bølger det som 'en Sø', det er Vindens Læng; men
 når den fortæller: den synger det ned, og smudleder,
 klænger det: Skovens Træer, end igennem Mærkens Skov-
 haller, Gjæstehus og Ruine. Seer du, hvor Vindem den oppe
 jager Skyene, som vare de en Faarebyrd! Hvor, der
 hvor Vindem bræmmer tideres Opblusning og sætter
 Part, som om den Væjfer og Blæster: Hør! Vindbluf
 stæer den ned: Skovlenen og midt: Kærvinen Høden
 flammer og quister derved, skinner Længt ned:
 Stien og her en saa Længt og ja gæligt et Vind og
 hvor til. Læs hvor Vindem fortæller! Den er et Eventyr og
 Historie, Hør end i alle til Sammen. Hør om, hvor
 den fortæller:

"Ni-i-tid! fare hen!" — det er Omvendt paa
 Vindem.